

Název: Činnost Zdravotnické záchranné služby Uherské Hradiště při povodních 1997

Autoři: **MUDr. Jaroslav Knot, MUDr. Anton Vaňo**, ZZS Uherské Hradiště
email: zsu@iol.cz

Úvod

Povodně, které v létě roku 1997 postihly velkou část Moravy byly svým rozsahem nečekané. Cílem tohoto sdělení je upozornit na meteorologickou a hydrologickou situaci na Moravě a její důsledky v okrese Uherské Hradiště. Následně pak přiblížit činnost složek Integrovaného záchranného systému (IZS) v situaci bez předchozích zkušeností s řešením tak rozsáhlé mimořádné události. Již tradičně velmi dobrá spolupráce našich zdravotníků s pracovníky okolních nemocnic, zejména při evakuaci nemocnice v Uherském Hradišti přispěla k jejímu zdárnému průběhu. A nakonec zhodnotit zvládnutí této přírodní katastrofy a vážně se zamyslet nad nedostatky z minulého (nerespektování přírodních zákonů), ale i současného (změna rázu krajiny) období ve světle povodní v Čechách v roce 2002.

1. Meteorologická situace, důsledky

Začátkem července 1997 přecházel přes Moravu a Slezsko frontální systém, jehož mohutný pás oblačnosti pokrýval celou Moravu a zasahoval až do severovýchodních Čech. Na svazích Jeseníků a Beskyd pak spadlo ve velmi krátké době velké množství srážek (na Pradědu spadlo ve dnech 5.-8.7.1997 443 mm srážek, což je 38% ročního úhrnu!). V důsledku této situace došlo k prudkému vzednutí hladin potoků a řek.

2. Hydrologická situace – řeka Morava

V době od 1. 7. do 5. 7. 1997 se pohyboval stav vody v řece Moravě na vodoměrné stanici Spytihněv (rozhodující pro okres Uherské Hradiště) v rozmezí od 120cm do 200 cm, tedy na nízkých hodnotách. K velmi razantnímu nárůstu stavu hladiny došlo dne 6.7.1997 a ranní hodnota 640 cm dne 7.7.1997 znamenala III.stupeň povodňové aktivity – stav ohrožení (PA). Výška hladiny ovšem dále narůstala na hodnoty 773 cm 8.7.1997. Poté následoval během 24 hodin pokles hladiny na 730cm. Od 9.7.1997 došlo k opětovnému vzednutí hladiny s kulminací 11.7.1997 v 9 hodin na hodnotě 791 cm. Pak následoval jen velmi pozvolný pokles hladiny řeky Moravy – dne 15.7.1997 ve 3,00 hod. při 640 cm byl odvolán III.st.PA.

3. Činnost složek IZS na území okresu Uherské Hradiště

Byla koordinována krizovým štábem a jednotlivé složky byly nasazovány podle aktuálních potřeb.

4. Zajištění zdravotní péče

Po zaplavení centra okresního města byly vyřazeny z provozu mnohé ordinace privátních lékařů i ordinace lékařské služby první pomoci (LSPP). Proto bylo vytvořené dočasné stanoviště záchranné služby a LSPP ve Starém Městě a zajištěno ošetření pacientů v ordinacích privátních praktických lékařů, kteří nebyli postiženi povodněmi. Pacienti byli transportováni do nemocnice Kyjov. Na levém břehu Moravy byla zajištěna LSPP v ordinacích privátních praktických lékařů jak pro dospělé, tak i pro děti a dorost do doby, než byla zprovozněna provizorní ordinace v prostorách, kam bylo evakuováno středisko záchranné služby. Středisko záchranné služby bylo evakuováno dne 11.7. 2003 se značnými problémy (nezajištěné tísňové linky). Ambulantní péče pro pacienty s méně závažnými zdravotními problémy byla zajištěna na poliklinice v Uherském Brodě. Součástí práce zdravotnických záchranářů byla i evakuace nemocnice. Ve večerních hodinách dne 11.7.1997 bylo mnohým členům okresní povodňové komise jasné, že okresní nemocnici v Uherském Hradišti bude třeba evakuovat v nejbližších hodinách. V uplynulých dnech bylo propuštěno

z nemocnice asi 300 pacientů do domácí péče. V kritické době se nacházelo na lůžkách 430 osob, včetně pacientů v kritickém stavu na jednotkách intenzivní péče a ARO (2 pacienti na umělé plicní ventilaci).

V ranních hodinách 12.7.1997 voda postupně zaplavovala stále větší část města a areál nemocnice. Přednosta okresního úřadu ihned informoval ústřední povodňovou komisi v Praze, ale ta neustále váhala s rozhodnutím spustit evakuaci pacientů. Poté, co ředitel nemocnice informoval o vážnosti stavu, vydal přednosta OkÚ ve 12,00 příkaz k evakuaci nemocnice. Pracovníci krizového štábu, zejména referátu zdravotnictví a referátu obrany a ochrany ihned telefonicky upozornili okolní nemocnice ve Zlíně, Kyjově, Hodoníně, Vsetíně, Výškově, Znojmě a ARK v Brně a požádali je o převzetí pacientů z Uherského Hradiště. Tyto okolní nemocnice poskytly nejen zdravotnická vozidla, ale i zdravotnické posádky s kompletním zdravotnickým a technickým vybavením. Vše probíhalo organizovaně a profesionálně. Spolupráce byla velmi dobrá.

Zdravotnická vozidla se shromažďovala na určeném místě mimo oblast záplav. Sem byli pacienti sváženi z jednotlivých lůžkových oddělení vojenskými vozidly, poněvadž jak ve městě, tak i v areálu nemocnice již byla vysoká hladina vody cca 100 cm. Na evakuaci se kromě zdravotnických pracovníků podíleli také vojáci z hradištské posádky. Během převozu improvizovanými dopravními prostředky nedošlo k poškození pacientů ani k jiné mimořádné události.

Na určeném místě (místní část Sady) lékaři provedli třídění pacientů a určili charakter dopravy a cílovou nemocnici. Čtyři pacienti byli umělé ventilováni, proto byli dva transportováni posádkou RLP a dva leteckou záchrannou službou.

Evakuace nemocnice byla zahájena ve 12,00 hod. a ukončena ve 21,00 hodin. Celkem bylo evakuováno 430 pacientů. Pacienti, kteří nebyli dále hospitalizováni, byli dopraveni do domácí péče a evakuačních středisek, kde si je příbuzní vyzvedli.

Značný objem práce v evakuačních ubytovnách odvedli členové Charity a Českého červeného kříže. Příbuzní evakuovaných pacientů byli okamžitě informováni o místě jejich dalšího léčení na základě seznamů, které měli k dispozici pracovníci referátu zdravotnictví.

Přestože nikdo ze zúčastněných neměl zkušenosti s touto problematikou, můžeme říct, že vše proběhlo velmi dobře. Celkovou situaci komplikovala občasná absence důležitých informací a komunikační problémy.

5. Činnost zdravotnické záchranné služby

Zdravotnická záchranná služba byla uvedena do pohotovostního režimu na základě rozhodnutí jejího ředitele po obdržení informací z krizového štábu dne 7.7.1997 v ranních hodinách, i nadále však plnila úkoly běžného provozu. Dne 11.7.1997 došlo vzestupem hladiny řeky Moravy k rozdělení Uherskohradištska na dvě části. Proto bylo vytvořené dočasné stanoviště záchranné služby a LSPP ve Starém Městě a zajištěno ošetření pacientů na pravém břehu řeky Moravy v ordinacích privátních praktických lékařů, kteří nebyli postiženi povodněmi. Zdejší posádka RLP po evakuaci nemocnice v Uherském Hradišti transportovala pacienty do nemocnice v Kyjově.

Na levém břehu řeky Moravy pracovalo středisko záchranné služby v normálním režimu a v dopoledních hodinách se zvažovala jeho evakuace. První pokus nedopadl dobře, protože prostory určené jako dočasné pracoviště dispečinku nebyly k tomuto účelu vybavené. Po zvládnutí těchto komplikací byl dispečink přestěhován, ovšem pracoval odděleně od výjezdových skupin. V důsledku nepřipravenosti prostor tísňové linky byly asi 20 minut mimo provoz. Evakuace ostatních pracovišť záchranné služby již proběhla bez potíží. Posádka RLP mimo běžných řešení tísňových výzev spolupracovala při evakuaci nemocnice. Pacienti byli transportováni převážně do Baťovy nemocnice ve Zlíně. V prostorách evakuačního střediska Mařatice byla zřízena i ordinace LSPP. Návštěvnost během povodní poklesla o cca 60%, úplně odpadlo zneužívání této služby. Četnost výjezdů záchranné služby nepřekročila dlouhodobý průměr, v přímé souvislosti s povodněmi nikdo nepřišel o život a ošetřeno bylo pouze několik drobných zranění jak u obyvatel ze zatopených oblastí tak i u záchranářů.

V období záplav, ale hlavně po opadnutí vody jsme zaznamenaly zvýšený počet výjezdů k pacientům s příznaky psychotických reakcí. Za zmínku stojí případ mladého muže, který ač sám nebyl postižen povodněmi, aktivně pomáhal při zmírňování následků a třetí den u něj došlo k akutní psychotické reakci (odmítal odpočinek, ozbrojen ohrožoval okolí) s nutností několikátýdenní hospitalizace v psychiatrické léčebně.

Zřízení jednotné rádiové sítě pro celý okres se ukázalo jako velice šťastné řešení, protože komunikace základních složek IZS probíhala bez větších problémů.

Dne 14.7.1997 po opadnutí vody a zprůjezdění komunikace byla ukončena činnost dočasného výjezdového střediska ve Starém Městě a provoz záchranné služby byl zajišťován z provizorních prostor až do konce měsíce července 1997.

Závěr

Začátek celého povodňového období bylo poznamenáno nedůvěrou k výzvám určených pracovníků a nevěřícíností většiny obyvatelstva, že vůbec může nastat nějaká větší povodeň. Jen velmi málo občanů udělalo alespoň základní opatření a přeneslo cennější věci do výše položených místností, přestože byli opakovaně důrazně upozorňováni na zhoršující se situaci (meteorologové, média, povodňová komise). Ještě při vyhlašování a následném provádění evakuace se velká část obyvatel domnívala, že jde jen o nějaké cvičení civilní obrany a odmítali opustit svá obydlí. Později, po zaplavení se právě tito lidé většinou domáhali okamžité evakuace.

Dalším momentem byl až neskutečně laxní přístup některých zástupců obcí a jejich povodňových komisí v situaci, kdy již byl dostatek informací o vážnosti stavu z horních úseků povodí řeky Moravy. Spolupráci mezi složkami IZS lze charakterizovat většinou jako velmi dobrou a bezproblémovou i když i zde se nakonec našly výjimky.

Součástí činnosti krizového štábu musí být zajištění střídání vyčerpaných pracovníků jednotlivých komisí, včetně předávání úkolů. Již v přípravě a sestavování komisí je třeba do těchto určit osoby s potřebnými znalostmi prostředí, odbornými znalostmi, organizačními schopnostmi a schopné zvládat zátěžové (stresové situace). Bylo by vhodné přizvat do krizového štábu i psychologa.

Z hlediska činnosti zdravotnické záchranné služby v průběhu mimořádné události takového rozsahu je rozhodující kvalitní krizová připravenost. Pokud místní podmínky dovolí měla by být základna záchranné služby lokalizována na bezpečném místě, aby v případě mimořádné události mohla jako jedna z hlavních složek IZS plnit úkoly směrem ven a neblokovat pracovníky evakuaci pracovišť.

Záložní dispečerské pracoviště by mělo být samozřejmostí, stejně tak jako vytipování a určení lokalit k případnému třídění evakuovaných pacientů, předávání pacientů letecké záchranné službě a jiným složkám záchranné služby.

V oblasti vzájemné informovanosti zdravotnických zařízení taky máme co dohánět až na nepatrné výjimky.

Zdravotničtí pracovníci jsou většinou zvyklí pracovat v zátěžových situacích, přesto je nutné členy posádek pravidelně střídát, aby nedocházelo k vyčerpání event. až k syndromu vyhoření a následně k možnému odbornému pochybení.

Mimořádné události za povodní prověřily mnohé z nás, především fyzickou ale i psychickou odolnost. Přejme si, abychom katastrofické události a jejich řešení pouze modelově simulovali a procvičovali!